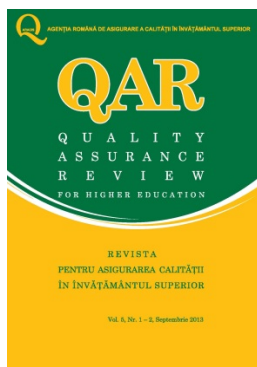

AGENȚIA ROMÂNĂ DE ASIGURARE A CALITĂȚII ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR
THE ROMANIAN AGENCY FOR QUALITY ASSURANCE IN HIGHER EDUCATION

Membră cu drepturi depline în Asociația Europeană pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior - ENQA
Înscrisă în Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior - EQAR

Quality Assurance Review For Higher Education

Quality means doing it right when no one is looking

Anca Prisăcariu

Quality Assurance Review for Higher Education, Vol. 5, Nr. 1-2, 2013, pp. 115-123

Publicat de: Consiliul Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior - ARACIS

Locul publicării: București, România

Tipul publicației: tipărit, online

ISSN: 2066 - 9119

Adresa: Bd. Schitu Măgureanu, nr. 1, Sector 1, București, cod poștal 050025

Telefon: +40 21 206 76 00; Fax: +40 21 312 71 35

E-mail: qar@aracis.ro

Pagină electronică: <http://www.aracis.ro/en/publicatii/qar-magazine/numarul-curent/>

Revista Quality Assurance Review for Higher Education este editată din fondurile proprii ale ARACIS și asigură sustenabilitatea proiectului “Asigurarea calității în învățământul superior din România în context european. Dezvoltarea managementului calității academice la nivel de sistem și instituțional”, Contract POSDRU/2/1.2/S/1, cod proiect 3933.

Pentru a reproduce un text din revistă este necesar acordul scris ARACIS.

Răspunderea pentru textele scrise aparține autorilor.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a ARACIS.

Importanța încrederii în procesele de asigurare a calității în învățământul superior

Anca Prisăcariu*

anca.prisacariu@eqar.eu

Rezumat: Așa cum titlul ediției din 2011 a Forumului European de Asigurare a Calității sugera, încrederea se află “în centrul a tot ceea ce facem”, lucrarea de față își dorește să identifice exemple de bună practică în asigurarea calității învățământului superior, atât la nivel intern, cât și la nivel extern, în țările Spațiului European al Învățământului Superior. Propunem, așadar, o analiză a agențiilor și sistemelor de asigurare a calității din țările europene pe de o parte, cât și o evaluare a impactului procedurilor externe asupra proceselor instituționale de asigurare a calității pe de cealaltă parte. Vom analiza, astfel, importanța încrederii între actorii implicați în proceselor de asigurare a calității în învățământul superior.

Cuvinte cheie: Spațiul European al Învățământului Superior, asigurarea calității, proceduri interne și externe

Abstract: As 2011st edition of European Quality Assurance Forum theme suggested, trust is “at the heart of what we do”, the present paper aims at identifying examples of good practice in quality assurance in higher education, both internally and externally, from European Higher Education Area countries. We propose a analysis of quality assurance agencies and systems among European countries on one hand as well as an evaluation of the impact of external procedures on institutional quality assurance processes on the other hand. Therefore, we are going to analyze the importance of trust among the involved stakeholders in quality assurance in higher education.

Keywords: European Higher Education Area, quality assurance, internal and external practices

Introducere

Având ca fundament noțiunile și conceptele de bază abordate în literatură științifică de specialitate, cât și contextele naționale de pe teritoriul Spațiului European al Învățământului Superior, obiectivul articolului de față este de a analiza importanța încrederii între actorii implicați în asigurarea calității învățământul superior.

Metoda aflată la baza redactării lucrării este cea a observării participative, punctul de vedere al autorului fiind acela a unui doctorand care a avut privilegiul să facă parte din aproximativ 30 de echipe de experți în vederea evaluării calității la nivel de program de studiu, instituție de învățământ superior sau agenție națională de asigurare a calității în diverse state europene. Aceste misiuni de evaluare au fost realizate pe baza a diferite metodologii, situate în contexte diferite, însă au fost guvernate de aceleași principii de dezvoltare continuă a calității.

Așa cum *Legile* nu oferă *Dreptate*, *Asigurarea Calității* nu oferă neapărat *Calitate*. În această ecuație mai este necesară, alături de alte elemente, o dezvoltare continuă a calității și încredere reciprocă între toți actorii implicați în sistem pentru ca procesele calitative din învățământul superior să se dezvolte cu ușurință. În același timp, ne rămâne un volum de muncă imens în a stabili care ne sunt obiectivele, în a ne da seama cum să le măsurăm, în a măsura ceea ce ne lipsește, în a prioritiza

* Doctorandă a Universității din București

acțiunile de îmbunătățire și în a fi ingenioși atunci când ne definim strategiile de îmbunătățire (a arunca cu bani către o problemă nu constituie întotdeauna o soluție ingenioasă).

În încercarea de a defini calitatea învățământului superior și conceptele corelate cu aceasta, vom observa ca discuția poate căpăta două direcții diferite, pe care le vom aborda ulterior.

- O direcție bazată pe definițiile instituțiilor care operează cu aceste concepte și ideile autorilor din literatura de specialitate din domeniul asigurării calității
- O direcție bazată pe percepții, contexte diferite, opinii ale diferiți actori implicați în proces (fiecare dintre aceștia având o înțelegere diferită a conceptelor)

a. Definiții ale instituțiilor și autorilor din domeniu

În încercarea de a oferi o definiție acestor concepte, putem observa că în literatura de specialitate „învățământul superior calitativ“ rămâne adesea nedefinit în termeni operaționali deoarece nu există o înțelegere unanim acceptată a scopului (sau scopurilor) învățământului superior având în vedere contextul societății actuale. (Westerheijden et al. 2007). Harvey și Newton (2007) consideră că este necesar să înțelegem implementarea proceselor de asigurare a calității într-un context mai larg al activităților academice, al cadrului instituțional, al legislației naționale și al evoluțiilor internaționale. Din punctul lor de vedere transformarea evaluării calității presupune înțelegerea modului în care indivizii și instituțiile din cadrul comunității academice răspund la evaluarea calității, a modului în care instituțiile gestionează îmbunătățirea calității și a modului în care indivizii se implică și sunt preocupați de acțiunile de dezvoltare a calității. De asemenea, Harvey și Green (1993) concluzionează că termenul de „calitate“ nu poate fi perceput drept un concept unitar ci, pentru a fi înțeles, el trebuie să fie definit printr-o listă de caracteristici. Prin urmare, cea mai bună modalitate pentru a defini calitatea într-un mod cât mai clar cu putință este, probabil, să luăm în considerare criteriile pe care fiecare actor cheie din învățământul superior le are atunci când se gândește la acest concept.

Formalizarea asigurării calității în cadrul politicilor educaționale la nivel european pornește din anul 2003, când la întâlnirea ministerială de la Berlin se recunoaște rolul major pe care asigurarea calității îl are în cadrul Procesului Bologna, acest concept fiind plasat ca una dintre principalele linii de acțiune. (Ministerii Educației din statele semnatare ale Procesului Bologna, 2003). În perioada imediat următoare a luat naștere grupul „E4“, constituit din Asociația Europeană pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ENQA), Organizația Europeană a Studenților (ESU), Asociația Europeană a Universităților (EUA) și alte instituții de învățământ superior (profesional) reprezentate de EURASHE. Scopul acestuia a fost realizarea unui set de standarde europene și linii directoare pentru asigurarea calității în Instituțiile de Învățământ Superior, cunoscute ca și ESG (European Standards and Guidelines), care au fost adoptate cu prilejul întâlnirii ministeriale de la Bergen în anul 2005.

Rezultatul colaborării dintre actorii menționați anterior și consensul la care s-a ajuns prin concretizarea acestor standarde europene și linii directoare, sunt o dovadă a efectelor majore pe care ESG le are asupra conceptului de asigurarea calității. Scopul acestuia este de a asista instituțiile de învățământ superior în vederea dezvoltării propriilor sisteme de asigurare a calității, de a îndruma agențiile care furnizează servicii de asigurare externă a calității, dar și de a contribui la un cadru comun de referință util atât agențiilor cât și instituțiilor.

La nivel național, legislația din România folosește următoarele definiții:

Calitatea educației este redată prin acele caracteristici ale unui program de studiu și ale furnizorului acestuia care răspund așteptărilor beneficiarilor și se regăsesc sub forma unor standarde de calitate. Este o caracteristică distinctivă care oferă un ghid pentru studenți și instituțiile de învățământ superior, fiind una dintre cele mai înalte priorități în dezbaterile din cadrul societății europene de învățământ superior. Dorința noastră principală este de a beneficia de o înaltă calificare și accesibilitate a învățământului superior din România.

Dacă pornim de la aceste asumții privind calitatea educației, atunci *procesul de evaluare* a acesteia va surprinde măsura în care instituțiile de învățământ superior, în calitate de furnizori ai educației și programele de studiu, în calitate de bun furnizat, îndeplinesc standardele de referință. Când instituția de învățământ este cea care realizează această evaluare a calității educației oferite, ne referim la o formă de evaluare internă, pe când evaluarea externă este efectuată de către agențiile naționale sau internaționale specializate.

Asigurarea calității reflectă capacitatea unei organizații furnizoare de educație de a oferi programe conforme standardelor și indicatorilor de referință și performanță. (Guvernul României, 2005). Prin intermediul unor acțiuni de dezvoltare a capacității instituționale, de planificare, elaborare și implementare a programelor de studiu se asigură livrarea educației la standarde bine stabilite. Acestea ar trebui să garanteze că fiecare instituție de învățământ căreia îi este asigurată calitatea programelor de învățământ, are capacitatea și posibilitatea de a atinge o calitate ridicată a conținutului. Scopul asigurării calității este de a îmbunătăți educația și prin urmare, aceasta ar trebui să aibă loc la toate nivelurile (curs, program, instituție și subgrupurile și diviziile sale) și să fie un proces continuu, integrat în activitățile de zi cu zi ale personalului academic, administrativ, ale studenților și reprezentanților acestora. Asigurarea calității la nivel de program este esențială, deoarece chiar și în cadrul instituțiilor, stardardele și procedurile pot varia, iar studenții ar trebui să poată să-și bazeze alegerile de programe pe informații valide și precise.

Asigurarea Calității este modalitatea prin care o instituție poate garanta cu încredere și siguranță că standardele și calitatea ofertei educaționale sunt respectate și îmbunătățite. (Irish Universities Quality Board - IUQB). Putem observa astfel că procesul de asigurare a calității poate avea un final, în timp ce dezvoltarea continuă a calității presupune o ciclicitate de integrare permanentă a unor recomandări de îmbunătățire.

Dezvoltarea continuă a calității este procesul de schimbare pozitivă a activităților pentru a se oferi o îmbunătățire permanentă a calității ofertei educaționale.

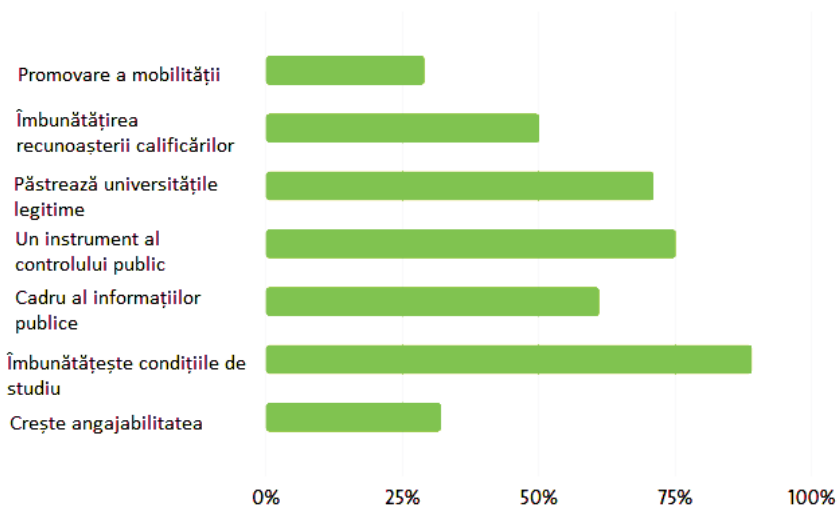
b. Definiții ale actorilor implicați în proces – bazată pe percepții și contexte diferite

Revenind la cea de-a doua direcție prin care poate fi definită calitatea, putem observa *universul discursiv* al studenților, manifestat din perspectiva *experiențelor personale* trăite de ei (Miroiu A. et al. 2011). Calitatea poate însemna lucruri diferite pentru persoane diferite în diferite contexte: dacă vom întreba studenții din Austria, o țară fără taxe de studiu, ce înseamnă calitatea pentru ei aceștia ne vor răspunde că ei resimt un sistem educațional de calitate atunci când toți studenții au locuri libere într-un amfiteatru. Dacă vom adresa, în schimb, aceeași întrebare studenților din țările nordice, ei ne vor răspunde că un sistem calitativ pentru ei se concretizează prin modul în care acestora li se oferă posibilitatea de a da feedback cu privire la activitatea profesorilor, la impactul și utilitatea cursurilor pe care le urmează și la întreg traseul educațional în general. Pentru studenții din țările cu un procent al șomajului ridicat, un sistem calitativ este acela care le va asigura o inserție profesională în domeniul studiat imediat după absolvire.

Astfel, putem observa că termenul generic „asigurarea calității” capătă noi înțelesuri care diferă în funcție de grupul căruia ne adresăm. Studenților menționați mai sus le-a fost adresată o întrebare deschisă, fiind rugați să descrie care este primul lucru care le vine în minte atunci când aud sintagma „calitatea educației”. În urma unui studiu realizat de către Organizația Europeană a Studenților¹, federațiilor naționale de reprezentare a studenților au fost consultate cu privire la rolul asigurării calității, opiniile acestora fiind reflectate în Fig. 1.

¹ În Decembrie 2011, cele 38 federații membre ale ESU provenind din 35 de state, au completat chestionarul utilizat pentru realizarea publicației Bologna With Student Eyes 2012 (ESU2012a). Mai multe detalii despre metodologie pot fi consultate la <http://www.esu-online.org/documents/publications/>

Fig. 1. Scopul asigurării calității în opinia federațiilor naționale de reprezentare a studenților

1. Încrederea în procesele de asigurare a calității – nivel național și instituțional

Dezvoltarea continuă a calității este despre schimbare – despre a face schimbări, despre a face lucruri mai bune, și despre a profita la maxim de resursele și oportunitățile pe care le avem la dispoziție. Acest lucru poate include desfășurarea de procese noi, în noi modalități sau a stopa acele procese. (University of Graz, 2012).

În același timp, nu putem prioritiza pe deplin calitatea educației fără să privim la rezultatele acestor procese și la rezultatele învățării. Există însă o linie fină între percepere rezultatele învățării ca dovadă a unei educații de calitate și a ne raporta exclusiv la acest lucru. Vom privi această limită fină în studiul de caz care urmează, alături de impactul pe care îl are legislația națională sau conceperea sistemului național de asigurare a calității asupra dezvoltării continue a calității educației. În *cazul Suediei* sistemul național nu permite oferirea de recomandări de către echipele de evaluare, evaluatorilor externi fiindu-le interzis să propună în mod direct măsuri de îmbunătățire. Acest lucru poate fi privit din prisma recentelor reforme din Suedia care le oferă instituțiilor de învățământ superior o mai mare autonomie astfel încât ele însele sunt responsabile pentru modul în care își ating obiectivele. Conform unui raport al ministerului educației, universităților li se acordă responsabilitate totală cu privire la dezvoltarea și asigurarea calității proceselor pe care le desfășoară, principala responsabilitate a agenției rămânând aceea de a se concentra pe rezultatele cursurilor și ale programelor de studiu și să evalueze dacă studenții ating rezultatele învățării menționate în Legea Educației (Ministerul Educației și Cercetării, 2005). Astfel, acesta devine criteriul principal pe baza căruia sunt luate deciziile de acreditare.

Totuși, având în vedere acest nivel crescut al autonomiei universitare, putem constata un grad ridicat de încredere a Ministerului și a agenției în responsabilitatea universităților de a-și proiecta sistemele proprii de asigurare a calității și desfășurarea calitativă a proceselor educaționale. Un exemplu în acest sens este reprezentat de practica evaluărilor externe în care, atunci când experții evaluatori externi nu au întrebări cu privire la programele de studiu pentru că documentele de autoevaluare oferite demonstrează în mod clar atingerea de către universitate a obiectivelor setate și a rezultatelor învățării, vizita de evaluare în cadrul universității poate fi anulată. Această practică denotă, pe lângă încrederea oferită universităților, și o responsabilitate a acestora care, chiar dacă procesele zilnice

interne de asigurare a calității nu le sunt evaluate, ele există și sunt funcționale, universitățile considerând că doar așa își pot păstra instituțiile atractive pentru studenți (ENQA, 2012).

Numeroase articole au fost redactate de-a lungul timpului cu privire la succesul sistemului educațional *Finlandez*², indiferent că vorbim despre nivelul pre-universitar sau învățământul superior, de politicile agenției de asigurare a calității sau despre responsabilitatea cu care universitățile crează cadrul optim desfășurării unui proces educațional calitativ, oferit drept exemplu de bună practică pentru majoritatea statelor din Europa.

Una dintre tradițiile sistemului finlandez de educație este reprezentat de prioritatea pe care aceștia o acordă bazelor de date publice și unui sistem guvernat de informație, sistem în care rolul agenției de asigurare a calității este acela de a organiza evaluări externe și de a produce informații calitative care să fie ulterior utilizate de către instituțiile de învățământ superior în a-și desfășura operațiunile. Universitățile sunt, conform legii, responsabile de calitatea proceselor pe care le desfășoară și a diplomelor acordate, tot acestea având responsabilitatea de a utiliza și implementa informațiile și recomandările furnizate prin procesele de evaluare externă. Procesele de asigurare a calității sunt în totalitate conduse de conceptul „*enhancement based*” cu ajutorul recomandărilor agenției, însă, cu toate acestea, universitățile și-au manifestat nevoia existenței unei decizii de tip „*pass/not pass*”. Chiar dacă acest tip de decizii nu are niciun fel de consecințe formale (finanțarea programelor de studiu rămâne aceeași, iar universitățile au posibilitatea de a-și desfășura procesele educaționale și de a elibera diplome) universitățile parcurg cu seriozitate etapele auditului extern, încrezătoare în beneficiile recomandărilor agenției în materie de dezvoltare instituțională continuă.

Evaluările externe nu vizează misiunea universităților, strategia, obiectivele, rezultatele proceselor educaționale sau calitatea în sine a actului educațional, ci se concentrează pe capacitatea proceselor și a procedurilor interne de asigurare a calității de a sprijini eficiența instituțiilor și adecvarea la scop a activităților lor; se evaluează măsura în care universitatea produce suficientă informație și o utilizează în a-și îmbunătăți activitatea, cât și măsura în care sistemul intern de asigurare a calității acoperă toate activitățile universității.

Sistemele instituționale de asigurare a calității în *Austria* se prezintă a fi "evidence based, informed by data", acestea descriind un ciclu în care se stabilesc obiective, se planifică modalitatea de atingere a acelor obiective, se implementează și se monitorizează implementarea activităților pentru ca la final să se identifice și analizeze rezultatele și să se elaboreze procese care duc la îmbunătățirea obiectivelor și a acțiunilor.

În cadrul universităților calitatea este văzută ca o sarcină organizațională având ca obiectiv major stabilirea și monitorizarea parametrilor cantitativi și, de asemenea, evaluarea periodică a rezultatelor științifice și în materie de predare, cu scopul de a servi drept bază unor decizii și viitoare reglementări.

Universitățile austriece consideră că experiența a demonstrat faptul că eficiența proceselor de asigurare internă a calității crește direct proporțional cu gradul de autonomie pe care instituțiile de învățământ superior îl au în a-și crea aceste procese. Acest sistem intern asigură calitatea resurselor, a structurilor, a proceselor și a rezultatelor, cât și faptul că acestea sunt periodic analizate și sistematic îmbunătățite. Universitățile stabilesc și sprijină o cultură a calității prin implicarea tuturor membrilor instituției și a actorilor, cât și prin ancorarea unei "quality-based thinking". Ciclu calității corelează obiectivele, procesele și rezultatele în vederea funcționalității unui proces de îmbunătățire continuă a calității.

Dacă vom compara studiile de caz menționate anterior cu situația din România, vom observa că există o permanentă lipsă de încredere din partea majorității instituțiilor de învățământ superior asupra procesului de evaluare externă, acestea percepend acest proces ca fiind unul exclusiv de evaluare și bifare a unor standarde, fără a-l întrebuița ca pe oportunitate de a-și îmbunătăți și dezvolta continuu procesele de asigurare internă a calității în vederea consolidării unei „culturi participative în cadrul instituției” (ANOSR, 2010). Un alt aspect evidențiat în cadrul aceluiași studiu denotă faptul

² LynNell Hancock, 2011, Why are Finland Schools Successful, <http://www.smithsonianmag.com/people-places/Why-Are-Finlands-Schools-Successful.html>

că există o tendință majoră din partea multor universități din România de a oferi o imagine distorsionată, fie prin intermediul rapoartelor de autoevaluare, fie prin intermediul regizării vizitelor pentru a înfățișa o *realitate inexistentă*. Într-o mare parte din cazuri, la o privire mai atentă asupra vizitelor de evaluare, s-au găsit aspecte care nu coincid cu cele relatate în rapoartele de autoevaluare, demonstrând o atitudine a universității lipsită de deschidere și încredere față de procesul de evaluare instituțională, indicând importanța pe care instituția o acordă construirii unei bune imagini în fața publicului, chiar dacă aceasta nu reprezintă în mod obligatoriu realitatea.

„Singura modalitate de a construi o cultură a calității funcțională este să convingem membrii instituțiilor de învățământ superior că au ceva de câștigat din analizarea calitativă a proceselor zilnice.“

„*Cea mai mare provocare în implementarea culturii calității este combinarea leadershipului de tip top-down cu abordarea managerială de tip bottom-up, în timp ce se urmărește crearea unor medii de învățare favorabile studenților și profesorilor care să le permită, de asemenea, implicarea în implementarea culturii calității prin intermediul tuturor inițiativelor și reponsabilităților proprii*“ (European University Association, 2010)

La nivel european există un îndemn ca toate universitățile să devină mai responsabile și să asigure mai multă transparență a proceselor pe care le desfășoară (ENQA, 2005). Vedem astfel necesară redefinirea procesului de evaluare externă în ochii instituțiilor românești astfel încât acest proces să fie privit drept unul care le poate aduce avantaje și le poate sprijini prin prisma feedback-ului extern și obiectiv pe care îl oferă, ajutând astfel universitățile în a-și atinge cu succes misiunea și obiectivele.

Instituțiile de învățământ superior din România ar trebui să se pregătească onest pentru vizita externă, fără să afișeze o realitate mascată, ci mai degrabă să considere această vizită ca pe o oportunitate de îmbunătățire a managementului calității, cât și a culturii calității ca valoare fundamentală după care ar trebui să se ghideze. (ANOSR, 2010)

În cazul în care observăm că universitățile, instituțiile statutului și studenții au așteptări diferite de la procesele de evaluare externă, putem considera ca benefică o consultare a acestor grupuri, cu precădere a universităților care par să neglijeze importanța acestui proces, cu privire la rolul pe care echipa de evaluare externă ar trebui să îl aibă. Un model în acest sens îl constituie agenția de asigurare a calității din Marea Britanie care solicită universităților să își definească așteptările pe care le au de la procesele de evaluare externă. (QAA, 2012)

2. Încrederea în procesele de asigurare a calității – nivel European

În analiza nivelului European, ne vom referi în următoarea secțiune a lucrării de față la ENQA³, EQAR⁴ și EUA (programul IEP)⁵, instituții ale căror activități vizează recunoașterea și încrederea între agenții, sisteme naționale și calitatea educației ca întreg.

³ Asociația Europeană pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior își asumă diseminarea informațiilor, experiențelor și exemplelor de bună practică în domeniul asigurării calității în învățământul superior către agențiile din Europa, autoritățile publice și instituțiile de învățământ superior. ENQA are ca membri agențiile naționale de asigurare a calității în învățământul superior din Europa, misiunea structurii fiind aceea de a contribui semnificativ la păstrarea și dezvoltarea continuă a calității a învățământului superior european la un nivel ridicat și să acționeze ca un catalizator în dezvoltarea asigurării calității în statele semnatare ale Procesului Bologna. Asociația promovează cooperarea la nivel european în domeniul asigurării calității învățământului superior în vederea dezvoltării și a diseminării de bune practici în acest domeniu și să dezvolte dimensiunea europeană a acestuia.

⁴ Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior furnizează informații în legătură cu agențiile naționale de asigurare a calității care au aplicat și au fost acceptate în acest registru. Agențiile listate au fost evaluate de către experți independenți și au demonstrat că activitățile lor sunt în concordanță cu European Standards and Guidelines for Quality Assurance (ESG). Scopul registrului este să crească transparența asigurării calității și prin aceasta să crească gradul de încredere în învățământul din Europa și între agențiile din țările membre. De asemenea, EQAR își dorește să faciliteze acceptarea reciprocă a deciziilor privind asigurarea calității, promovând astfel mobilitatea și recunoașterea studiilor.

⁵ Institutional Evaluation Programme este un program al European University Association (EUA) care își propune să dezvolte capacitatea instituțională și procesul de schimbare, să sprijine universitățile în dezvoltarea lor strategică și managementul calității și să contribuie la dezvoltarea unei culturi a calității. Particularitățile IEP sunt acelea că se pune un accent foarte mare pe procesul de auto-evaluare, analiza se face dintr-o perspectivă europeană și internațională, abordarea este una colegială și non-profit și IEP este un program independent de agențiile naționale și acreditările/evaluările realizate de către Guverne. Evaluările IEP se realizează în primul rând raportat la misiunea și obiectivele instituției, și nu la standarde externe.

Majoritatea statelor din Europa au o agenție proprie de asigurare a calității, unele state având chiar mai multe (Germania, Spania, Austria etc). Aceste agenții au fost înființate și reorganizate odată cu adoptarea de către miniștrii educației din statele semnatare ale Procesului Bologna a European Standards and Guidelines (ENQA, 2005), fie au existat și funcționat cu mult înainte de apariția documentului. Totuși, pentru a desfășura activități de evaluare și asigurare a calității nu este necesar un mandat recunoscut în legislația națională, IEP defășurând activități la nivel european, la solicitarea voluntară a universităților care doresc să își dezvolte cadrul instituțional pe baza recomandărilor oferite de către experți internaționali.

Scopul ca agențiile listate în EQAR să fie recunoscute pe tot teritoriul SEIS și ca instituțiile de învățământ superior să fie libere să aleagă oricare dintre aceste agenții a fost setat în raportul E4 pentru Conferința Ministerială de la Londra (E4, 2007) atunci când a fost susținută crearea EQAR, enunțată în Comunicatul Ministerial de la Londra și în raportul Comisiei Europene asupra progresului în asigurarea calității învățământului superior (Comisia Europeană, 2009).

Ulterior, comunicatul de la București afirmă că „*Vom permite agențiilor listate în EQAR să își desfășoare activitatea pe întreg teritoriu Spațiului European al învățământului Superior, respectând legislațiile naționale în vigoare.*” (Miniștrii Educației din statele semnatare ale Procesului Bologna, 2012)

În România, Art. 150, Alin. 1 din Legea Educației Naționale stipulează că „*Acreditarea unui program de studii universitare de licență și stabilirea numărului maxim de studenți care pot fi școlarizați în cadrul programului și cărora li se poate acorda o diplomă de absolvire se realizează prin hotărâre a Guvernului, în urma evaluării externe realizată de către ARACIS sau de către o altă agenție de asigurare a calității, din țară sau străinătate, înregistrată în Registrul European pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior.*” (Guvernul României, 2011)

Alături de România, alte zece state⁶ au respectat asumarea făcută la întâlnirea de la București. Este important de menționat, însă, faptul că în majoritatea cazurilor activitatea agențiilor externe este limitată, de la caz la caz, la evaluările externe periodice, acreditare sau acreditare a programelor joint-degree și double-degree etc. Faptul doar zece state din cele semnatare ale comunicatului ministerial au implementat recomandarea asumată de a permite agențiilor listate în EQAR să desfășoare activități în afară țărilor de proveniență este grăitoare de la sine în ceea ce privește încrederea în structurile externe.

Posibilitatea unei universități de a alege o agenție de asigurare a calității care se potrivește cel mai bine misiunii și profilului ei contribuie la evaluări ale calității mai potrivite universităților și programelor lor, o îmbunătățire a calității mai eficientă, la convergența sistemelor europene de asigurare a calității și la creșterea internaționalizării la nivel instituțional.

Totuși, chiar și beneficiind de această deschidere către Europa, universitățile de pe teritoriul continentului nu au profitat până în acest moment foarte mult de această posibilitate de a solicita evaluări de la agențiile listate în EQAR, fie din motive ce țin de compatibilitate a sistemelor, costuri ale evaluării, bariere lingvistice, fie din motive ce țin de recunoaștere a deciziilor și legitimitate a agențiilor externe în context național, EQAR urmând să exploreze aceste bariere în perioada următoare prin intermediul proiectului “*Analysis on the recognition of EQAR-registered agencies*”⁷.

Concluzii

Așa cum am putut observa anterior, un nivel ridicat de autonomie universitară, printre altele, denotă încrederea instituțiilor guvernamentale în universități. Acestea, la rândul lor, conștientizează responsabilitatea pe care o dețin în a oferi un proces educațional calitativ și își înțeleg pe deplin misiunea.

⁶ <http://www.eqar.eu/register/national-legislations.html>

⁷ <http://www.eqar.eu/projects/analysis-recognition.html>

Totuși, încrederea universităților în procesele de asigurare a calității, rolul pe care aceste procese îl ocupă în cadrul instituțiilor de învățământ și raportarea universităților la procesul de evaluare instituțională externă vin sub diferite forme, condiționate în același timp de contextul în care au fost dezvoltate, de tradiția națională a învățământului superior, de cadrul legislativ, de gradul de autonomie universitară și de percepția universităților cu privire la rolul general al acestor procese.

Așa cum ne-am propus anterior, aceste studii de caz ne demonstrează cum, fie că vorbim despre nivelul național sau cel instituțional, există situații în care calitatea sistemului educațional se reflectă prin modul în care sistemul de asigurare a calității este prioritarizat în acțiunile instituțiilor, ocupând un loc central în dezvoltarea continuă a acestora.

Considerăm că există numeroase exemple de bună practică, succese din care putem învăța atât timp cât le tratăm ca modele demne de urmat.

Așa cum am enunțat anterior, încrederea joacă un rol crucial peisajul asigurării calității la nivel european. Încredere în calitatea educației în cadrul Spațiului European al Învățământului Superior este un atribut deosebit de important. Totuși, putem diferenția *încrederea în calitatea educației în EHEA* de *încrederea în structurile care o asigură*, aceste două nivele necondiționându-se neapărat unul pe celălalt. De asemenea, un rol important îl are încrederea în recomandările pe care agențiile le oferă în urma evaluărilor instituționale sau la nivel de program, fiind singura modalitatea prin care universitățile pot folosi aceste procese în dezvoltarea continuă a calității.

Referințe bibliografice

- Miniștrii Educației din statele semnatare ale Procesului Bologna. 2003. *Berlin Communiqué*
- Westerheijden D. F., Stensaker B. & Rosa M. J. (Eds.). 2007. *Trends in Regulation, Translation and Transformation. Quality Assurance In Higher Education*
- Harvey L. & Newton J. 2007. *Transforming Quality Evaluation: Moving On. Quality Assurance in Higher Education*
- Harvey L. & Green D. 1993. *Defining Quality. Assessment & Evaluation in Higher Education*
- Guvernul României. 2005. *Ordonanța de Urgență a Guvernului*
- Păunescu A., L., Vlăsceanu, A., Miroiu. 2011. *Calitatea Învățământului Superior din România*
- European Students Union. 2012. *QUEST for quality for students – going back to basics*
- Irish Universities Quality Board (IUQB) - <http://www.iuqb.ie/>
- ARACIS. *Metodologia de evaluare externă, standardele, standardele de referință și lista indicatorilor de performanță*
- Miniștrii Educației din statele semnatare ale Procesului Bologna. 2007. *London Communiqué*
- European Commission. 2009. *Report on progress in quality assurance in higher education*, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0487:FIN:EN:PDF>
- Ministry of Education and Research. 4 February 1993. *Higher Education Ordinance* <http://www.hsv.se/lawsandregulations/thehighereducationordinance.4.5161b99123700c42b07ffe3981.html>
- European Network for Quality Assurance in Higher Education. 2012. *Raportul de evaluare al HSV* http://www.enqa.eu/reviews_reports.lasso
- European University Association. 2011. *Building bridges: Making sense of quality assurance in European, national and institutional context*
- European University Association. 2010. *Bologna Stocktaking findings on higher education quality assurance, Andrejs Rauhvargers, Creativity and diversity: Challenges for quality assurance beyond 2010*
- European Network for Quality Assurance in Higher Education. 2005. *European Standards and Guidelines for Quality Assurance in European Higher Education Area*
- European University Association. 2010. *Respondents of the questionnaire, Examining Quality Culture in European Higher Education Institutions (EQC)*
- ANOSR. 2010. *Asigurarea calității - percepția studenților evaluatori ARACIS asupra procesului de evaluare instituțională externă*
- Miniștrii Educației din statele semnatare ale Procesului Bologna. 2012. *Bucharest Communiqué*
- Guvernul României. 2011. *Legea Educației Naționale*